

ЕВРИПИД ТРОЯНКИ

Превод от старогръцки: Георги Михайлов, 1983

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА:

Посейдон

Атина

Хекуба

Хор от пленени троянки

Талтибий

Касандра

Андромаха

Менелай

Елена

ПРОЛОГ

Близо до гръцкия стан: палатки, в които са пленените троянки. Пред една от тях е легнала Хекуба. В дъното Троя дими.

Посейдон

Пристигнах тук от дълбините на Егея,
където с кръшна стъпка дъщерите на Нерей
извиват своите хора. Откакто Илион
превърнахме задружно аз и Аполон
във крепост с яки каменни стени —
градът фригийски на сърцето ми е легнал.
А днес, печалната си участ неизбежна,
съсипан е от гърците и пушеци е само.
Епей фокидецът, родил се, де Парнас издига рамо,
направи кон с коварното изкуство на Атина,
войници в него скри и в дар на таз богиня
остави в Троя да внесат, уж ней че е обречен —
от копията в него скрити Дървеният кон ще е наречен.
Пустеят светите дъбрави — божиите жилища,
а цар Приам загина на Зевса при олтарят...
А плячка, злато, злато грабят и товарят
във корабите. Чакат да удари във платната
попътен вятър и гребците да се хванат за веслата,
за да прегърнат с радост в роден край деца, жена,
че десет жетви минаха, откак са на война...
Атина и богинята на Аргос — Хера — ме сломиха,
със дружна воля те и фригите, и Троя разориха
и аз напускам Илион и моите светини:
превърнат ли е славен град във жалостни руини —
там няма вече божи култ и богове не тачат!
Вълните на Скамандър във хор с жените плачат,
че робски жребий господар на всяка определя:

аркадец на една или фокидец ще повеля,
на друга пък атински вожд... А настрани отделят
онези, що със жребий не ще се разпределят,
и те са в тези шатри там, за вождовете дар.
Сред тях ще видиш и Елена, родена от Тиндар —
и нея пленница със пълно право смятат.
Но искаш ли да разбереш какво е мъка на земята,
нещастната Хекуба виж — лежи пред тази шатра тя
и лее горестни сълзи, че зло едно ли я слетя!
На гроба на Ахил момичето й Поликсена —
печална участ! — от смърт жестока беше покосена.
Приам и нейните деца — загинали са всички вече.
Касандра, що на лудост и безбрачност Феб обрече,
и нея даже Агамемнон, презрял закони божи,
насила във позорен брак отвежда в свойто ложе.
Щастливи нявга граде, прощавай, крепост мила,
ако не бе Атина без жал те разрушила,
и днес ти щеше още да бъдеш здрав и читав,

Влиза богиня Атина.

Атина

Забравила омрази, дали ще мога да разчитам
на разговор със тебе, известния с мощта си бог,
най-роден на баща ми и тачен в божия чертог?

Посейдон

О, да. Аз мисля, в разговорите между роднини
душата радост получава, владетелко Атина.

Атина

Харесва ми, че се показваш кротък, царю могъщи,
за нещо, дето също те засяга, към тебе се обръщам.

Посейдон

Каква е тази новина, при мен с която идеш днес —

тук някой бог ли те изпраща, дали не е самият Зевс?

Атина

О, не. Отнася се за Троя, за падналата твърдина,
бих искала мощта ти на моята страна.

Посейдон

Нима след като Троя в дим и пепелище се превърна,
гневът ти се сломи, омразата ти в жалост се обърна?

Атина

Кажи ми по-напред: дали със своята сила
ще вземеш дял в това, което съм решила?

Посейдон

Разбира се. Но все таки желал бих да узная
за гърците ли си дошла, или за Троя се касае.

Атина

Желая да доставя радост на моите предишни врагове,
а напасти да следват ахейците до родните им брегове.

Посейдон

Защо така капризно от крайност скачаш в крайност,
един и същ да любиш и мразиш всеотдайно?

Атина

Нима не знаеш, че сме поругани и аз, и моята светиня?

Посейдон

Да, знам:
локриецът Аякс Касандра грабна и храма на Атина!

Атина

Не само че не бе наказан — той дори и упрек не получи!

Посейдон

Но с твойта сила те съсипаха града, ти лично ги подучи!

Атина

Със тебе двама искам за греховете им да ги накажем.

Посейдон

Съгласен съм. Но плана си бих искал да ми кажеш.

Атина

Нещастно искам да направя пътуването им към къщи.

Посейдон

Дали на сушата или когато по горчивото море се връщат?

Атина

Когато тръгнат към дома си. Нечувани градушки ще прати Зевс с поройни дъждове и със вихрушки, които ще бушуват сред небето, потънало със облаци ужасни. На мен пък той ми обеща да ми отстъпи мълнията бясна, да удрям гърците и корабите им да изгоря със нея. А ти със своята стихия превърни водите на Егея във ад от ревели вълни, водовъртежи — цял потоп, и напълни със труповете им Евбейския въртоп, та гърците във бъдеще да разберат що значи светилищата на Атина и боговете да се тачат!

Посейдон

Така ще стане. И за тази ми услуга си спести молбите. Из дълбините ще разбъркам на Егейското море водите, и Киконос, заливаните от вълни скали на Делос, Скирос, нос Кагерей в Евбея, и островите Лемнос, Сирос ще приютят по своите брегове на мъртъвци безброй телата. А ти се завърни в Олимп и на баща си от ръката вземи на мълнията страшните стрели и чакай само те корабите да отвържат и над гребла напрегнат рамо. Безумец клет е оня смъртен, който градове затрива, превръща в пустош храмове и гробове, де мъртвите почиват —

във тези вечни жилища, които са пресвети,
защото неговите дни ще бъдат също гибелно отнети.

Отиват си.

Хекуба

Вдигни се, нещастна Хекубо, очите,
вдигни си главата, недей се мъчи ти:
че виждаш в руини родината твоя
и ти не си вече царица на Троя.
Смирено търпи на съдбата обрата
и своята лодка предай на вълната,
а не срещу нея морето да пориш —
със случая ти престани да се бориш.
Ах, уви!
Кое в тази мъка без сълзи ще мина? —
загинаха мъж и деца, и родина...
На моите деди превеликата слава
била е тя нищо и нищо остава!
Кое да смълча, за кое да говоря?
Кое да оплача, сърце за кое да затворя?
Нещастна съм аз във нещастното ложе,
където снагата си бедна положих —
снага на земята корава простряла.
О, бедна глава, о, нещастно ми тяло!
Ах, как ми се иска да имам аз сила
наляво, надясно снагата извила,
да пея, жалейки, със сълзи на горест:
това им остава във тяхната орис
на всички нещастници — жалби да пеят
за своите беди, сълзи като леят.

СТРОФА

О, кораби бързи, които веслата

доведоха на Троя свещена в земята
от чудните пристани в родна Ахея,
през морската шир, що във пурпур светлее,
под кобните химни, под страшни напеви
на сиринкс и флейти от звучните цеве,
въжсата си, дето Египет научи
нас всичките как да плетем и да сучем,
завързахте тук във троянския пристан.
Жената на цар Менелай ненавистна,
посрамила своите братя в живота,
позора на Спарта, де струи Еврота,
жената, що смърт на Приама донесе —
баща на деца пет пъти по десет! —
а мене докара в беда неизказана
за нея тук спряхте — Елена омразна!

АНТИСТРОФА

Нещастно е мястото, гдето съм седнала,
наблизо до шатъра на цар Агамемнон.
Безсилна старица отвеждат в чужбина
да бъде до гроба нещастна робиня —
за скърби остригах главата си бедна.
Жени на троянци със копия медни,
и вие, девойки, безбрачни оставени,
във пушек е нашата Троя удавена —
да почнем в хор всички стенания жалки,
Тъй както със писък за своите малки
оглася гнездото ограбено птицата
така ще запя сега аз, старицата,
а не като нявга: със скиптър в ръката,
начело на танца отмервах с краката
във ритъм фригийски аз божя кантата.

ПАРОД

Първи полухор влиза откъм палатките на пленничките.

КОРИФЕЙ

СТРОФА 1

*Какво означават тези твои стенания?
Хекубо, кажи! Дали нови страдания?
Плачът ти се носи навсякъде в стана
и страх на жените сърцата обхвана,
които съдбата си робска оплакват
и своята участ със трепет очакват.*

Хекуба

О, мои деца, при ахейската флота
гребците на борда опипват веслото.

Корифей

Уви! За какво ли? Дали няма вече
да тръгнем от Троя във път надалече?

Хекуба

Не зная какво е, но знам, че е страшно.

Корифей

О-о-о!
Елате и чуйте, троянки нещастни,
какво ви очаква! За своята родина
подготвят се гърците днес да заминат!

Хекуба

О-о-о!

Касандра навън да не тръгне пазете —
вакханка, от своята лудост обзета,
безумна менада, която за нас е
пред гърците срам, а това ми донася
към старите мъки страдания нови.
Нещастна ми Троя! Руини до основи!
Нещастни троянци, и мъртви, и живи,
от своята родина лишени сте вие!

Втори полухор влиза.

Корифей

АНТИСТРОФА 1

*Горко ми! Снагата ми трепет обхвана,
излязох на цар Агамемнон от стана
ида, царице, при теб да ми кажеш:
със смърт ли решиха те мен да накажат,
или пък гребците стоят по местата
и заповед чакат да вдигнат веслата?*

Хекуба

О, чедо! От тъмни зори съм излязла,
че трепет и страх ми душата полазват.

Корифей

Нима дойде вече вестител от стана?
Разбра ли кому съм робиня избрана?

Хекуба

Съдбата ти скоро ще бъде решена.

Корифей

С кой войн от Аргос, от Фтия, Микена,
с кой островен жител оттук ще замина,
нещастница жалка далеч от родина?

Хекуба

Ах, уви, уви!

Кому ли, къде ли ще бъда робиня
страдална старица във чужда чужбина,
негодна за нищичко, образ мъртвешки —
че аз не съм друго, а призрак човешки.
Дали ще ме сложат да пазя вратата,
или ще поръчат да бавя децата,
аз, дете царувах във Троя свещена
и с почит отвсякъде бях оградена?

Хор

СТРОФА 2

О-о-о!

*А ти с какви вопли ще плачеш самата
над този позор, що ти прати съдбата
Не ще тъка вече на стана си свиден,
направен от бор, порасъл на Ида,
нали дома бащин за сетен път виждам!
По-тежки неволи към мене прииждат:
на грък във леглото ще ида със горест —
проклета да бъде нощта с тази орис! —
или ще ме праща нещастна слугиня
в Коринт за вода от светата Пирина.
Да можех да ида във славна Атина —
щастлива земя, на Тезея родина!
Но нека Еврота аз нивга не виждам
как струи във Спарта, що тъй ненавиждам,
и Менелай, дете ще срещам робиня,*

съсипал безжалостно мойта родина!

АНТИСТРОФА 2

*Светата земя, где Пеней се изви
и гдето Олимп се изправя красиво,
разбрах, че в Елада била прочута
със своите богатства и жетви нечути.
Не ме ли закарат в свещена Атина,
за там бих желала поне да замина.
Земята на Етна — Хефестови пеци,
с очи към Финикия вдигнала плеци,
планински върхари създава високо,
аз чух, доблестта ѝ се слави широко.
В морето Йонийско щом пориш вълните,
най-близо отсреща съзираш земите,
които водите на Кратис подхранват.
От нейните струи във блясък припламват
къдриците руси, тя прави щастлива
земята със плод и с герои красиви.*

Корифей

Но ето че виждам вестител от стана
да иде насам, той бърза припряни
известия нови да каже по-скоро.
Какво ли ни чака? Какво ще говори?
Това ще ни каже: робини сме вече във Гърция вража...

ПЪРВИ ЕПИЗОД

Влиза Талтибий.

Талтибий

Хекубо, ти знаеш, че в Троя аз често
ви носех от стана на гърците вести,
загуй ти познаваш Талтибий отколе.
И днес той ви носи ахейската воля.

Хекуба

О, мили троянки, в това страховете ми бяха!

Талтибий

Те хвърлиха жребий — това ли чакахте в уплаха?

Хекуба

Уви! И къде ни завеждат? Дали във Елида
или във Беотия, или Фтиотида?

Талтибий

Не вкупом — те всяка една на различен са дали.

Хекуба

Коя на кого ли се падна? И едничка има ли
от всички троянки щастлива съдба да я чака?

Талтибий

Аз зная, но ти ме разпитай отделно за всяка.

Хекуба

За моето чедо несретно желала бих аз да науча —
кажи ми горката Касандра кой грък я получи.

Талтибий

Със право на избор я взе Агамемнон, върховния цар.

Хекуба

Нима да я води робиня дома, на жена си във дар?
Уви! Що за напасти страшни се струпват над мене!

Талтибий

Не е за това — но за своя наложница той се я взема.

Хекуба

И ще докосне той това обичано от Феб момиче,
което богът златокос на момински живот обрича!

Талтибий

Стрелата на Ерос прониза сърцето на царя
по тази девойка, обзета от Феб, да изгаря.

Хекуба

Ключовете свети на храма, що пазиш, хвърли
и светите божи повезки, дете, от главата свали!

Талтибий

Да иде на цар във леглото нима не е чест и за нея?

Хекуба

А завчера дете ми взехте детето, кажи ми къде е!

Талтибий

Ти имаш наум Поликсена или питаш за някоя друга?

Хекуба

За нея те именно питам — кому се падна за съпруга?

Талтибий

Тя бе за Ахил отделена — на него да служи на гроба...

Хекуба

Слугиня на гроб ли излезе от мойта утроба?!
Талтибий, това пък у гърците що за закон е,
кажи, умолявам те, що за божествен канон е?

Талтибий

„Блазе й“ кажи — че добре е на твоето чедо.

Хекуба

Що искаш да кажеш? Очите й още ли слънцето гледат?

Талтибий

Постигна я участ да няма нататък за нея неволя...

Хекуба

Жената на Хектор, героя с желязната воля,
кажи ми, Талтибий, каква е пък нейната участ?

Талтибий

И нея със право на избор синът на Ахил я получи.

Хекуба

А аз на кого ще слугувам? Аз, дето облягам
безсилна старешка снага всеки миг на тояга?

Талтибий

На цар Одисей си слугиня — такава съдба те постига.

Хекуба

А-а-а!

Главата, която със знак на печал си острига,
ти удрай, Хекубо, и бузи със нокти дери —
ще служиш на мъж, що прочут е със подли игри,
чудовище страшно, което закон не познава,
без свян клевети най-ужасни създава,
речта му — двулична и всичко погазва,

там, дето царува любов, посява той само омраза.
Плачете, троянки, плачете над мене,
съдбата ме сваля сега на колене,
на най-тежкия жребий тя мен ме обрече,
с царица Хекуба е свършено вече...

Корифей

Царице, ти всичко за себе си вече научи,
но знам ли на кой грък в ръцете е моята участ!?

Талтибий

Прислужници, не се бавете, а идете,
Касандра незабавно тук ми доведете,
на главния ни вожд да я предам,
след туй на всеки вожд избраната да дам.
Я! Каква е тази светлина на факли?
Какво ли правят там жените? Пак ли
пожар ще пламне? Дали не са посмели,
преди отгук в Елада да са ги отвели,
сами във огъня смъртта си да намерят?
Свободен дух превива трудно врат пред зло без мера...
Отваряй! Да не би да ме вкара в беда,
че доброто за тях е за нас във вреда.

Хекуба

Не е пожар. Касандра, моето момиче,
насам като менада в лудостта си тича.

Влиза Касандра, танцувайки буйно с факел в ръка. Облечена е като жрица — с лавров венец, повезки от бяла вълна на главата, с ключа на храма; тя си въобразява, че празнува сватбата си пред храма на Аполон.

СТРОФА

КАСАНДРА

Вдигай факел! Пълна с почит, нося плам —

вижте, вижте!
в светлината му да блесне този храм.
Боже царствен, Хименее,
как съпругът ми блажен е,
как Касандра е блажена
да лежи във царско ложе!
Химен, Хименее боже!
Тъй като оплакваш, мамо,
днес смъртта на татко само
с гибелта на Илион,
ти нареждаш стон след стон
и забравяш, че се женя,
затова си взех със мене
факела — да свети днес,
да блесне във ваша чест,
Хименее и Хекато!
Ние знаем, че когато
чиста дева се венчава,
тъй редът го повелява.

АНТИСТРОФА

Почвай танца! Скачай, скачай до небето —
еуай, еуой! —
при баща ми както бе, додето
беше жив, щастливо време!
Този сватбен танц свещен е,
поведи го, Фебе, сам
в моя чест, във твоя храм,
с твойта жрица! Хименее!
Ставай, майко, не унивай,
стъпката си с мен извивай —
да танцуваш в този ден,
ще е щастие за мен!
С химн възпей Хименея
и невестата — и нея
с песни ведри прославете,
с викове я поздравете!

*Деви гиздави на Троя,
прославете с песни тоя,
що съдбата ми обрича
мой съпруг да се нарича!*

Корифей

Царице, тази лудост спри — че стъпката й лека
отвела би я чак във стана на ахейците далеко.

Хекуба

Ти, Хефесте, предвождаш с факлите при брака,
но този брак надежда никаква не чака
и тъй горчив е пламъкът, що си донесъл в къщи!
Уви, дори не съм помисляла до днеска, дъще,
че сватба ще сватбуваш в гръцко робство... Виж,
подай ми този факел, че ти не го държиш
изправен в лудия си танц и твоите беди
не връщат ти ума — ти съща си като преди.
Внесете факела, жени. За сватбения химн, що пее
детето ми, от вашите очи сълзи да се пролеят.

Касандра

Венец победен ми сложи ти, майко, на главата
и този царствен брак да радва ти душата,
сама ме ти прати, дори да не желая много,
изтикай ме насила: ако съществува бога,
пророкът Аполон, то чутният ахейски вожд със мене
ще влезе в брак, по-гибелен от брака на Елена,
защото нему смърт и гибел за дома му ще докара,
за братята ми и баща ми ще заплати със съща мяра.
Позорните неща устата ми не ще да изрече:
че брадва мен и другиму врата ще отсече,
че син убива майка — този брак ще е причина.
Родът на цар Атрей от корен ще загине!

Ще видите, че по-щастливи сме от гърците и мога

това да го покажа — макар че обладана съм от бога,
ще сложа моя дух във ред да ви река разумни думи.
Една жена, една любов те погнаха по морски друми
и с хиляди затриха, от които бяха тук довели,
а вождът им — мъдрец! — погуби за това омразно дело
най-скъпото, детето си, което радваше дома му,
пожертва го на брат си само във угода, че жена му
избягала била — да бе поне отвлечена насила!
войската им, тя гинеше, и не че са били отнети
земите им от нас или пък крепостите им — превзети.
Които Арес взе, децата си те не видяха вече,
ръка грижовна на съпруга във саван не ги облече
лежат в чужбина! Зле бе също и в родината далечна:
умираха като вдовици в къщи техните съпруги,
а пък бащите — без деца, отгледаха ги те за други
и няма кой на гроба им за помен кръв да им полее.
За този поход във възхвала тази песен мога да изпея!
Позорното да затая — това ще бъде най-доброто
и нека музата чрез моя глас да не възпява злото.

Троянците, напротив, умираха за своята родина —
каква по-хубава от тази слава! Всеки, що загина,
отнесен бе от своите другари бойни в къщи
и бащина земя във пазвите си го прегръща,
погребан, както се полага, от ръце на свои.
А тези пък които, не намериха смъртта във боя,
живееха, от своята жена и челяд оградени —
такава радост, от която бяха гърците лишени.
Ти смяташ Хектор за злочест, но чуй какво се случи:
загина той, но слава на отличен мъж получи,
и тази слава гърците сами направиха да блесне —
не бяха ли дошли, то доблестта му щеше да е неизвестна.
Ако не бе се Парис свързал с дъщеря на Зевс, а с друга,
кой би говорил за брака му с невзрачна някаква съпруга?

И тъй войната мъдрият е длъжен да избягва,
но дойде ли дотам, красиво да загинеш трябва

за своя роден край — за него е това венец на слава,
за лошо дело да умре, човек с позор се увенчава.
Така че, майко, не оплаквай нашата родина,
ни моя брак — нам най-омразните чрез него ще загинат.

Корифей

Как радостно се смееш над сватбената ви беда,
но в песента ти вероятно от истината — ни следа!

Талтибий

Ако не беше Аполон със лудост твоя дъх пришпорил,
ти без възмездие това не би го нивга изговорила —
да изпровождаш вождовете ми на път оттук с прокоби!
Все пак, дарените със мъдрост и величие особи
не надминават нас, които сме от този дар лишени.
Ей на, върховният владетел между всички елини,
синът любим на цар Атрей, обхванат е от силна страст
по тази луда, която колкото и беден да съм аз,
не бих избрал да се намира някога във мойто ложе.
Понеже ти съвсем не си със здрав разсъдък, можеш
да хвалиш фригите и да обсипваш гърците с обиди —
на вятъра оставям всичките ти думи да отидат.

(Иронично)

На вожда ни прекрасна годенице, да тръгваме е време!

(Към Хекуба)

А ти тръгни, когато Одисей изпрати хора да те вземе.
Слугиня си на надарена със благоразумие жена —
така твърдят, които тук при Илион дойдоха на война.

Касандра

Какъв слуга опасен! Как вестители наричат тази
безсрамна пасмина, отвсякъде ограждана с омрази,

която служи на царе и на държавни магистрати?!
Ти казваш, Одисей щял майка ми в Итака да изпрати?
А тук че ще умре — къде е тази Аполонова прокоба? —
Не искам да разкрия оня срам, очакващ я след гроба.
Нещастен Одисей! Що напасти го чакат му е непознато:
на Троя мъките, бедите ми ще му се сторят чисто злато
пред неговите мъки. Тук години десет да се върне чака
и още десет ще изминат, додето стигне в своята Итака,
останал сам-самин! Ще трябва да премине през пролука тясна
при канарата страшна — там Харибда дебне, чудовище ужасно,
ще спре във планината на Циклопа, който хората поглъща,
ще иде във Лигурия, где Кирка хората в свине превръща,
как гинат във соленото море той корабите си ще гледа,
ще види лотосите чародейни, на Слънцето свещените говеда,
които, мъртви, глас ще вложат във плътта си —
горчива реч за Одисея. Но нека съкратя речта си —
ще влезе жив във Ада, а едва спасен от морските стихии
и върнал се дома, безброй ще го очакват страхотии.
Защо заплашваш Одисей с беди, Касандро? Тръгвай бърже,
побързай със жениха си във Ада да се свържеш!
Не през деня, а нощем в гроба си ще влезеш жалък,
данайски вожде, че зад славата си слаб и малък!
А мене, жрицата на Феб, съблечена и бездиханна,
до тебе ще захвърлят при потоци в долина бръшлянна
и зверовете ще разкъсват оскверненото ми тяло!
Прости, венец на моя бог любим, красил в екстаз челото бяло —
напускам празниците аз, в които греех тъй лъчисто, —
разкъсвам ви, повезки, доде е още тялото ми чисто,
предавам ви на ветровете, Фебе, на пророчествата цар!
Къде е пристанът да се кача във кораба на твоя господар?
Върви, побързай, издебни попътен вятър за платната,
от трите Еринии във моя образ отведи едната!
Прощавай, майко! Не плачи! Прости и ти, родино мила!
О, братя, татко, които е земята в пазвите си скрила,
и аз при вас, във Ада, скоро идвам, но с победна песен —
съсипала рода Атреев, дето гибелта на всички ни донесе!

Талтибий с войниците отвежда Касандра.

Хекуба полита към земята.

Корифей

Служителки на старата Хекуба, защо така стоите?
Не виждате ли, че безмълвно господарката залита
и рухва на земята покосена? Хайде, подхванете,
жестоки вие, старото й тяло! Бързо я вдигнете!

Хекуба

О, не — услуга нежелана не ни е драга.
Ах, тук ме оставете... Че това приляга
за всичко, дето страдах, страдам и ще страдам.
О, богове! На лош съюз при вас попадам!
Все пак, нещастия когато ни слетяват,
така е редно — боговете да се призовават.
Предишното ни щастие да ви припомня първо искам,
по-силна жалост тъй ще вдъхна за бедите, дето ни притискат.
Царица бях и мене цар ме взе като съпруга.
Деца родих — с тях няма да се мерят други:
тук бяха първи, не че много им е броя.
И никоя в Елада, нито във Азия и Троя,
не би могла да се похвали със синове такива,
но всички ги видях във битки да загиват —
над гробовете им си рязах аз косите.
Баща им пък — не ми донесоха мълвите
вестта, че е убит: очите ми сами видяха
как падна при олтара той под бащината стряха
от вражи меч пронизан. Момичетата, що родих
и ги за брак възпитах със най-достойния жених,
за други ги отгледах — насила ми ги взеха
от моите прегръдки и даже сянка от утеха
не остана, че моите очи отново ще ги зърнат.
Но дето мен врагът в робиня ме обърна —
една старица! — е венец на мъките и злото.
Най-непосилните неща на старостта в теглото

ще ми възлагат — на мен, която Хектор съм родила!
Или да пазя при вратите — една жена без сила,
или да меся хляб! И вместо в царско ложе
на голата земя измъчен гръб ще сложа,
ще облекат във дрипи старото ми тяло —
за злото знак, което ме е сполетяло.
Горко ми! На някаква жена заради брака
какво не изживях, какво ли още ме не чака!
Касандро, дъще, ще вакханстваш с боговете,
в какви беди погуби своето моминско цвете!
Къде си ти, нещастна моя Поликсено?
От толкова деца нито едно не е при мене,
крепейки ме, през мъките да ме превежда.
Защо ме вдигате сега? С каква надежда?
Водете тялото ми, някога тъй стройно,
сломено днес от робство, към легло достойно —
куп слама с каменно възглавие — там да легна,
в сълзи да се стопя...
Преди смъртта да се пресегне
към някой гален от съдбата,
не смятайте, че е живял щастливо на земята.

ПЪРВИ СТАЗИМ

СТРОФА

Хор

Запей за Троя, Музо дивна,
но тук да бъдат нови химни,
каквито над мъртвец се пеят,
когато в сълзи го жалеят.
Ще викна скръбната си песен:
чрез този кон, във Троя внесен,
на здрави колела сграден,
със златна сбруя украсен,
а вътре — воини стаени
и движат ли го, страшно стене,
робиня станах във Елада.
На канарата на Трояда
народът, сбрал се, с вик изрече:
„О, край на всички мъки вече!
Внесете образа свещен
да бъде в Троя посветен
на нашата закрилница Палада!“
Навън е всичко — старо, младо,
и вкупом, радостно и с песен,
в града ни гибелния дар бе внесен.

АНТИСТРОФА

Всички жители са сбрани
пред вратите на града ни
край коварството аргийско,
дялано от бор фригийски,
дар за девата Атина,

с който Троя ще загине.
Теглеха го със възжата,
както кораб, до скалата,
де е храма на Палада,
де главите ни ще падат.
Още недовлекли дара,
и нощта ни изпревари
и от флейтите либийски
песни екнаха фригийски,
девите се носят вълна
в буен танц със песни звънки,
а дома ни в блясък грее,
в който пламъкът бледнее,
сред огнището се свива,
сън полека го приспива...

ЕПОД

А пък самата аз отидох
при храма свет на Артемида,
в горите, девата що броди,
я и прославях с хороводи.
Но от акропола се плисна,
заля града и го притисна
ужасен вик — за сеч прикана.
Сърцата детски страх обхвана
и всяко в майка си се тули —
лицето Арес си разбули!
Атина свърши своето дело!
Тъй както са ръце прострели
за помощ към олтара божии,
така глава си всеки сложи,
Смъртта пък девите видяха,
в леглата скрили се в уплаха.
Венец победен за Елада,
а скръб безбрежна за Трояда!

ВТОРИ ЕПИЗОД

Влиза Андромаха, притиснала Астианакс, на кола, натоварена с троянска плячка, доспехите и огромния щит на Хектор.

Корифей

Хекубо, виж, в кола ахейците довеждат
Андромаха, а тя притиснала е безнадеждно
към своята гръд на Хектора детенцето мило,
Астианакс, и то уплашено във нея се е свило.
Къде те откарват, о, пленнице бедна,
на Хектор ведно със доспехите медни
и с други трофей, от Троя отнети,
които във техните храмове свети
синът на Ахила, на Фтия велможа,
завърнал се в къщи, във дар ще положи?

Андромаха

Ахейските ми господари ме отвеждат.

СТРОФА 1

ХЕКУБА

А-а-х!

АНДРОМАХА

Защо тази песен нареждаш...

ХЕКУБА

А-а-х!

АНДРОМАХА

... над моите страдания, над всички мъки...

ХЕКУБА
О, Зевсе!

АНДРОМАХА
... които ме преследват без отлъка?

ХЕКУБА
Деца...

АНДРОМАХА
Деца отдавна бяхме

АНТИСТРОФА 1

ХЕКУБА
... погина в Троя щастието, което изживяхме...

АНДРОМАХА
Нещастна Троя!

ХЕКУБА
... и децата благородни мои!

АНДРОМАХА
Уви! Уви!

ХЕКУБА
Уви! Уви! Ах, тия мои...

АНДРОМАХА
... беди!

ХЕКУБА
Съдба, достойна за ридание...

АНДРОМАХА

... на този град...

ХЕКУБА

... във пушек и стенания.

СТРОФА 2

АНДРОМАХА

Ела, съпруже мой, и защити...

ХЕКУБА

От Ада призоваваш ти сина ми, о, нещастна жено!

АНДРОМАХА

... жена си защити и твоето колено!

АНТИСТРОФА 2

ХЕКУБА

А ти, когото пратиха позорно в Ада...

АНДРОМАХА

Приаме, препочтени и престар, баща на моя мъж и господар!

ХЕКУБА

... със себе си вземи ме да не страдам!

СТРОФА 3

АНДРОМАХА

Как искаме премного ние...

ХЕКУБА

Но и нашите мъки са страшни...

АНДРОМАХА

... във град, оставен да изгние...

ХЕКУБА

... без край, една от друга по-ужасни.

АНДРОМАХА

*... съсипан от божия гняв: вие Парис спасихте от
Ада
и от този позорен му брак града ни от корен
пострада.*

*Облети във кърви тела лежат при богиня Палада
за плячка на хищни орли: под робството Троя
пропада.*

АНТИСТРОФА 3

ХЕКУБА

Родино, нещастна страна...

АНДРОМАХА

Напускам със сълзи земята...

ХЕКУБА

*остава след вас без родина майка ви, мили деца.
Разнасят се стонове горчиви по нашия дом без
отрада —
на мъртвия само са сухи очите, единствен той вече
не страда.*

КОРИФЕЙ

*О, как е сладко на нещастните да плачат
и скръбна песен като вопъл да провлачат.*

Андромаха

*О, майко на героя, който с копие си безбройни врагове улучи,
на Хектор майко, ти виждаш ли със нас какво се случи?*

Хекуба

Да, виждам божите дела: нищожества — възвеличени,

покритите с голяма слава — пък обезличени.

Андромаха

Оттука като плячка ме отвеждат и сина ми с мене.
Каква превратност: благородник в роб да се променя!

Хекуба

Каква съдба ужасна: току-що дъщеря ми мила,
Касандра, те от мен отвлякоха насила.

Андромаха

Уви! Уви! Изглежда, някой друг Аякс след нея
е тръгнал пак. Но още други те беди люлеят.

Хекуба

Безмерни са и нямам мир и никаква отрада,
върхлита зло след зло над мен безспир и без пощада.

Андромаха

На гроба на Ахила Поликсена бе занесена,
на бездиханния му труп тя бе поднесена.

Хекуба

Нещастна аз! Загадката разбирам вече,
която тъй мъгливо Талтибий ми изрече.

Андромаха

Видях я просната на гроба, слязох от колата,
със дрехата си я покрих, оплаках я горката.

Хекуба

Уви, уви, дете, противно на закони божи
глава на гроба по начин най-ужасен ти положи.

Андромаха

Загина, да но тя сега е по-щастлива
във страшната си смърт, отколкото аз жива.

Хекуба

Недей — живот и смърт не са едно: отвежда
във нищото смъртта, животът е надежда.

Андромаха

Ти, майко, не роди най-хубавата дума —
чуй моята утеха за скръбния ти ум:
небитие и смърт — това е равнозначно,
та по-добре умри, а не живей невзрачно.
Нечувстващ злото, мъртвият съвсем не страда,
а пък щастливият, когато в зло попада,
бленува щастието, нявга отредено.
Тъй дъщеря ти все едно не е била родена:
бедите си не знае, понеже е убита.
А аз? Стремях се към доброто име упорито,
получих щастие, но зло огромно го отнесе.
Което хората за женска добродетел смятат днес,
старах се да показвам в Хекторовите покои:
най-първо, в добро ли място ходи, или не, все едно е —
не иска ли една жена във къщи да остава,
това ѝ стига вече да си спечели лоша слава.
Потиснала желаниа, в дома си аз оставах
и тъй под покрива семеен не си аз позволявах
да внасям туй, което се бърбори от жените —
към моя ум единствено насочвах си ушите:
със моя мъж ли бивах, стоях аз мълчаливо,
обърнала към него лицето приветливо,
и тъй полека-лека успях аз да науча
кога да дам победа, кога да я получа.
И в стана на ахейците дойде слухът за мен.
Това ме и погуби. Щом взеха ме във плен,
Неоптолем поиска мене за съпруга — и ще влача
от днес нататък робство при нашите палачи.
От милия Хектор отвърна ли лицето
и на сегашния си мъж отдам ли си сърцето
е подлост. На новия ли брак аз гръб обърна,

то новият ми господар с омраза ще отвърне.
Макар да казват, че след нощ една жената
преставала да мрази на мъжа кревата,
презират я, ако съпруга си забрави
и с нова обич нова сватба прави.
Дори кобилката със мъка влачи си ярема,
когато нейната другарка от хомота вземат,
при все че е животно и от слово е лишена,
с природа низша е и с разум тя не е дарена.
Ти, мили Хекторе, бе идеален мъж за мен,
по ум, по род, богатство и по храброст изявен,
момиче ти ме взе от бащината къща
и ти бе първият, когото аз прегръщах.
Сега те няма вече, а мене ме отвеждат
със кораб към Елада и робски дял отреждат.
Оплакваш Поликсена, но гибелните ѝ беди
не превишават мъките, които ми съдбата отреди.
Надеждата — последното, което на смъртните остава,
от нея мен животът единствено лишава.
Че нещо хубаво ще дойде — и помисъл у мене няма,
при все че толкова е сладко да ни люлей самоизмама.

Корифей

Едно ни влачи зло — от твойте жалби по съдбата ти разбирам
в каква огромна бездна от нещастия самата се намирам.

Хекуба

Не ми се случи с кораб на път да се отправя,
но зная от картини и слушах да разправят:
умерена ли буря моряците налегне,
да се спасят от нея сърцато те се стегнат,
един държи кормилото, а друг е при платната,
водата трети пази да не влезе в кухнята.
Но морските стихии развихрят ли се бясно,
тогава се оставят във страшната опасност
капризно да ги влачат морските талази
в безумния си бяг, а съдбата да ги пази.

Така и аз сред тази буря от мъчения
сломена се оставям на нейните течения.
Недей да мислиш ти за Хектор, мила дъще,
сълзите към живот умрелия не връщат.
И затова ти своя нов владетел почети,
с добрия си характер приласкай го ти,
така ще можеш да отгледаш на моя син детето,
на твоите приятели да вдъхнеш радост във сърцето
и на страната би принесла полза многократно:
родените от него да се заселят тук обратно
и пак животът в Троя да почне да се връща.
Но разговорът ни сега към друго се обръща:
защо пак виждам този елински служител?
На нови някакви решения ли е вестител?

Влиза Талтибий с войници.

Талтибий

Във Илион на първия храбрец съпруго,
не ме мрази — не идвам и без друго
по своя воля да ти казвам решенията нови.

Андромаха

Що има пак? Човек беда във този увод ще долови.

Талтибий

Решиха твоя син.. Как да го река пред тебе?

Андромаха

На друг ли господар синът ми е потребен?

Талтибий

Ахеец никой никога не ще го има.

Андромаха

От Троя него ли единствено не взимат?

Талтибий

Не зная как по-лесно да ти предам бедите.

Андромаха

Стеснението хваля, но не и думата „бедите“.

Талтибий

Сина ти ще убият — това е то вестта, що нося ти оттам.

Андромаха

О-о-о! Каква беда! От новия ми брак това е ужас по-голям!

Талтибий

Така наложи Одисей на гърците във общото събрание...

Андромаха

Уви! Ужасно! Струпват се над мен безмерни мъки и страдания!

Талтибий

... синът на славния баща да не получи никаква пощада...

Андромаха

За своите деца да изрече той същата тирада!

Талтибий

... от крепостта на Илион ще хвърлят неговото тяло.
Това ще стане — трябва с разум да го понесеш изцяло.
Не се притискай към детето си, защото смисъл няма,
жена се покажи достойна във бедата си голяма.
Ти виждаш, слаба си, недей за силна да се мислиш —
опора нямаш нигде и добре ще трябва да размислиш:
загинаха държавата и съпруг, а ти сама си в плен,
с една жена да се разправим ний ще можем — слушай мен,
и затова с ахейците да търсиш битки е напразно,
недей да вършиш нищо недостойно и омразно,
проклетия да изречеш да си се само осмелила! —

че нещо кажеш ли, с което би войската разгневила,
мълчиш ли и безропотно ти участта си влачиш,
не ще оставиш тук сина си, без да се погребее,
по-благипък ще бъдат те и към самата тебе.

Андромаха

Най-мило, единствено съкровище на мама,
ще те убият враговете и самичка ще остана.
Теб само бащината доблест те погуби,
която бе спасение за всички други —
единствено за теб остана безполезна.
Нещастен моят брак и майчинството ми излезна.
Когато стъпих аз в дома на Хектора като съпруга,
си мислех, че на моя син съдбата ще е друга:
не жертвено животно — на плодородна Азия владетел!
Дете, ти плачеш? Нима разбираш? На толкова злини ти бе
свидетел...

Защо ръчички впиваш? В дрехата ми тъй си свито,
същинско птиче, под моето крило потърсило защита...
От гроба си баща ти няма да излезе нивга вече
да ти даде спасение със славния си меч,
ни бащините ти роднини, ни силата на Троя.
Ще ти изпратят гърците навеки във покоя,
без милост от стените хвърлили насила.
Как нежно съм те галила, невръстна рожбо мила.
Напразно тази гръд те е кърмила,
напразно е била над тебе мойта мъка.
Ела да се сбогуваме пред нашата разлъка:
към майка си се притисни, увий ръце около мен
и целуни ме ти през този скръбен сетен ден...
О, вие, елини, варварски мъчения изобретили,
защо убивате това дете, във нищо неспгрешило?
А ти, Елено, не си от Зевса сътворена,
А твоите бащи са много според мене:
Омразата и Злият дух, Убийството, Смъртта
и всяко Зло, което се отглежда на света.
О, не! Не ще посмея да те нарека на Зевса чедо —

на толкова троянци и данайци гибелта доведе!
Дано умреш! Че ти със своите очи прекрасни
на славните земи фригийски докара смърт ужасна!
Добре! Решили сте, хвърлете го — нещастieto да е цяло
и пир пирувайте със неговото мъртво тяло!
Загиваме — това го иска волята на боговете
и в своето безсилие не мога да спася детето...
А мене в корабите ме хвърлете, да замина,
загубила си рожбата, за хубав брак в чужбина.

Отвеждат Андромаха.

Корифей

Нещастна Троя, безброй загинаха от твоите хора
заради една жена и любовта ѝ, белязана с позора.

Талтибий

Детенце, хайде. След като се отдели от скута нежен
на твоята нещастна майка, тръгвай в пътя безнадежден
към зъбера на крепостта на твоите деди —
оттам смъртта да срещнеш жребият ти отреди.
Хванете го!

(Настрани)

За този вид повеля
вестител безсърдечен трябва да се определя,
комуто наглост повече да е присъща,
сърцето ми от нея все още се отвръща.

Талтибий с войниците отвеждат Астианакс.

Хекуба

О, чедо, чедо, сине от нещастен син роден,
без всяко право отнемат те от майка ти, от мен.

Сега какво напред ме чака? И за теб, детето,
какво аз бедната да сторя в твоята несрета?
Единствено глава да блъскам и гърди, да стена —
това е във властта ми, от всичко друго съм лишена,
родина нямам, нямам теб... Дали останало е нещо
да не изпитаме докрай в съдбата ни зловеща?

ВТОРИ СТАЗИМ

СТРОФА 1

Хор

*Теламоне, владетелю на пчелохранеция Саламин,
на острова, изправен сред приборя син
с лице към оня бряг свещен, където сивооката
Атина
създаде първото дръвче маслина,
на бляскавия град Атина украса и венец небесен —
ти тук дойде с Херакъл, Алкмениния син, — от
кораба понесен,
с Херакъл стрелоносеца, и свърза с неговата твоята
сила,
за да съсипеш Троя, Троя, нашата родина мила,
в ония дни, когато ти пристигна от Елада...*

АНТИСТРОФА 1

*... когато цвета на младежта доведе от Елада,
защото Лаомедонт не даде обещаните коне. При
Симоейс — реката бърза,
отпусна вълнопорните весла и корабите о брега
привърза,
пое със безпогрешните ръце лъка, със който смърт
на Лаомедонт донесе,
и крепостните твърдини; издигнати от Аполон с
отвеси,
предаде той на огнения дух на гибелния пламък:
два пъти флоти на Дардания налитаха и камък
върху камък
от нейните стени така и не остана,*

оръжието им срази троянската отбрана.

СТРОФА 2

*Напразно, сине на Лаомедонта, Ганимеде,
напразно Зевс в чертозите си те отведе,
като ти даде служба най-красива —
пристъпвайки изнежено, да му наливаш
със златни кани златните потири:
виж, в огън цяла се раздира
земята дето зърна първата постеля.
по морския ни бряг стенания се стелят
и сякаш писъкът на птица до ушите ти долита,
която над гнездото си разбито
скърби за рожбите си умъртвени.
Как безнадеждно тук жените стенат:
една ридае за съпруга,
децата си оплаква друга,
а старата си майка — трета.
А свежите къпални и игрища,
където ти ходеше и бяха ти места обични,
превърнати са днес във съсипни трагични.
Да не загубиш прелестта си във Зевсовия трон,
а на Приам земята, собствената ти родина,
от гръцкото оръжие безмилостно загина.*

АНТИСТРОФА 2

*О, Еросе, ти, който грижи толкова отвори
на боговете във небесните простори,
ти също във Дардановия дом пристигна
и Троя във величие до небесата вдигна,
като със боговете я роднина стори.
За Зевсовия грях към Ганимед не ще говоря.
Но днес Зората белокрила,
на смъртните що тъй е мила,
видя на нашата земя разрухата.
А братът на Приам, Титон, комуто е съпруга тя,*

*от който и децата си зачена,
от тази именно земя роден е!
Кола със четири коне, крилата,
обсипана отвред със звездно злато,
пристигна, грабна го, отнесе го при нея.
На родната земя това навея
огромна някаква надежда,
че светло бъдеще съглежда.
Уви! Но Троя си загуби чара вече,
със който нявга божите сърца привлече...*

ТРЕТИ ЕПИЗОД

Влиза Менелай.

Менелай

О, Слънце, тази утрин е така прекрасно озарена —

(Иронично)

когато аз ръка ще сложа на моята жена Елена!
Да, Менелай съм аз, преминал трудности безмерни
с ахейската войска, останала при мене верно.
Дойдох под Троя, не както мислят за една жена,
но срещу мъж коварен — пристигна като гост той у дома,
а после моята съпруга прельсти и я отвлече.
Със божията помощ той всичко заплати — не е жив вече,
а с него и земята му под елинския меч загина.
Дойдох тук за Спартанката, със мене да замине —
противно ми е името на нявгашната ми съпруга.
Във този пленнически стан тя като всяка друга
жена от Троя за робиня е прибрана.
Войниците, които я плениха със тази тежка бран,
на мен я дадоха за смъртна казан, но ако пощада
реша да дам, бих могъл да я върна във Елада.
Реших: не трябва тук, във Илион, смъртта да я постигне,
но с весления кораб да я взема и в Елада щом пристигне,
да я предам на тези, чиито близки паднаха във тази рат,
да я убият те и тъй за тях на нея да си отмъстят.
Но хайде, вие, стражи, влезте вече вътре,
сграбете я за нейните престъпни къдри
и тук я довлечете. А щом като повее
попътен вятър, ще я изпратим във Ахея!

Хекуба

Ти, що държиш земята и жилището си на нея имаш,
ти, който и да си, загадка тъмна и неразрешима,
ти, Зевсе, на природата Необходимост или на смъртните пък Ум,
на теб се моля, понеже, напредвайки по своя друм без шум,
ти всички дела на смъртните ги ръководиш право.

Менелай

Какво ли е това? Молитви странно нови тази тук жена отправя!

Хекуба

Ако убиеш своята съпруга, хвала на тебе, Менелаете!
Но видиш ли я, бягай, че може в теб страстта да заиграе:
тя грабва мъжките очи и хвърля градовете във плен и във пожар

неотразими сили има във нейния опасен чар!
Добре познаваме я ние: и аз, и ти,
и другите, които тя опропасти.

Влиза Елена в цялата си хубост, облечена разкошно. Войниците я блъскат.

Елена

Менелаете! Струва си човек да се уплаши
от този увод: твоите слуги дивашки
ме грабнаха и ме извличат тук насила.
Да, знам, ненавист в теб се е вселила,
но отговор все пак аз искам да получа:
какво решихте ти и гърците за смъртната ми участ?

Менелай

Войската не определи. На мене тя единствено остави
смъртта ти да реша, че ти на мене първо зло направи.

Елена

Не мога ли поне аз моите доводи сега да кажа,

че бъда ли убита, без право мен ще ме накажат?

Менелай

За разговори аз не съм дошъл, а тебе да убия.

Хекуба

Изслушай я, ако това желае, а после накажи я,
но позволи ми аз пък да ѝ отговоря —
от всичките злини, които ни се струпаха отгоре,
не знаеш нищо ти! Разкажа ли ти всичките една след друга,
не ще съмнение, че смърт очаква твоята съпруга.

Менелай

Ще губим само време. Щом обаче иска да говори — добре.
Но правя го да чуя ти какво ще отговориш — това да разбере,
а не че имам някакво желание към нея да съм благосклонен.

Елена

Дали да сметнеш доводите ми за лоши, или за добри си склонен,
не зная — мислиш ме за враг и може би ще замълчиш направо.
Все пак каквито обвинения аз смятам, че ще ми отправиш,
ако поискал би да влезеш в разговор със мене,
със оглед именно на тях нещата ще ти бъдат обяснени.
На първо място, началото на всичките беди
е тази тук жена, понеже Парис тя роди.
На второ — че слугата не убил детенцето новородено,
тъй както от Приам било му наредено,
а Парис във поличба насън като главня ѝ се присторил.
Оттам и всичко произлезе. На трите богини спора
той трябвало да разреши. Атина му предлага в дар
войска да вдигне и да стане на Елада господар.
Богиня Хера обещава владетел да го стори
на цяла Азия и на европейските простори.
Киприда пък, от хубостта ми възхитена,
провъзгласи ли я за най-красива, обещава мене.
А виж от всичко туй какво пък по-нататък произлезе.
Киприда побеждава — за Гърция е моя брак полезен:

срещу нашественик Елада не е принудена войска да вдига,
нито пък е поставена под варварското иго.
Това, което се оказва, че щастие е за Елада,
погубва мен: за красотата ми съм дадена в награда
и вместо за това венец — аз получавам само хули!
Ще кажеш ти, че най-същественото не разбулих:
как стана тъй, че да напусна тайно твойта къща.
Пристигна у дома ведно с богинята могъща
зловреден дух, роден от тази тук старуха —
на име Парис или Александър, все едно, той дух е на разруха —
и него ти, подлецо, във твой дом остави,
а сам напусна Спарта и за Крит се ти отправи!
Добре. Сега на тебе не, въпроса ще задам на мен самата:
със странника когато тръгнах, какво ми се въртеше във главата,
предала своето отечество, семейство, рожба, къща?
Киприда накажи, като покажеш сила по-могъща
от силата на Зевс, комуто всички богове са подвластни,
но е Кипридин роб! Така че нека да ми е простено.
Ти би могъл да кажеш тук съвсем със право:
когато Парис бе убит и в Ада се отправи,
на този брак, скроен от Афродита, край настана.
Защо тогава не дойде на гърците във стана?
Опитвах се, разбира се, и можете да го установите
от стражите по кулите и тези при вратите,
че често тайно съм отивала въжета да завързвам,
за да се спусна от стените, но те залавяха ме бързо.
Когато Деифоб насила ме отвлече за съпруга своя,
възпротивиха се троянците, но той не си смути покоя.
Тогава как, съпруге мой, ще ме убиете със право,
когато новият ми мъж се случи във Елада,
позорно робство ми донесе, а не заслужена награда?
А лудост е да искаш на боговете да се налагаш ти.

Корифей

Децата си, царице, и твойта родина защити,
опровергай на тази престъпница изкусните слова —
тя убедително говори, а пък изкуство страшно е това.

Хекуба

Най-първо на богините съюзница ще стана
и ще покажа, че тази реч с лъжи е само изтъкана.
И Хера, и непорочната Палада ще е срам
да казваме, че са обезумели и стигнали дотам,
та Хера своя Аргос на варвари да продава,
а пък Палада своя град Атина в робство да им дава.
От глезеност и на шега по хубост да се мерят
на Ида са отишли. Защо една богиня като Хера
ще иска всички да я сочат като най-красива,
да мисли, по-добър съпруг от Зевс че ѝ отива?
Или Атина? — Тя Зевс помоли да остане дева и го получи
и после брак със никой бог не пожела да сключи.
Безчестието си да извиниш, недей богините глупачки да
изкарваш,
не ще намериш ти човек разумен, на думите ти който да повярва.
Киприда, казваш — няма по-смешна приказка от тая! —
била дошла със моя син в дома на Менелая!
Че тя не можеше ли от небето, без да си смути покоя,
да те докара заедно със цялата Амикла тук в Троя?
Синът ми беше толкова красив, че ти като го зърна,
умът ти бе пленен и във Киприда се превърна!
Защото всички тези лудости за смъртните са Афродита
и началото на Афросина — безумие, със право в името се вплита.
Ти го видя облечен в пищната му варварска премяна,
блестящ от злато, и по него веднага лудост те обхвана.
В земята на ахейците ти никак не живееше богато
и затова остави Спарта и дойде в града на фригите, където злато
се лее на потоци. И тука да прахосваш ти смяташе без мярка
това, което във дома на Менелай на теб ти беше малко,
да се отдаваш на разкош — това те теб примами.
Добре, ти, казваш, си отвлечена насила от сина ми.
Усети ли те някой от спартанците и вик ти някакъв дали нададе,
и то когато братята ти Полидевк и Кастор, юнаци млади,
все още бяха живи и между звездите не бяха станали звезди?
Когато ти пристигна в Троя, а гърците — по твоите следи,

започна се война и върху воини безбройни се смъртта стовари.
И щом донасяха ти вест, че Менелай надвил е Парис,
започваше да славословиш твоя бивш съпруг безмерно,
сина ми за да огорчиш, че имал в любовта такъв съперник.
Ако се случеше обратно, Менелаевите качества за тебе бяха
нищо.

Тъй твоят поглед бе винаги обърнат към успеха хищно,
за да се наредиш на негова страна, а не към доблестта.
Нататък. Казваш, да се измъкнеш че си искала от крепостта,
като си спускала въжета, понеже тук насила някой те държал.
Къде те хванаха въже да връзваш или да точиш пък кинжал,
както всякоя жена достойна би сторила без друго,
ако изпитва мъка и копнеж по своя бивш съпруг?

А колко пъти аз самата те подканях — нямат чет те:
„Иди си, дъще, ще си намерят друга моите момчета,
ще те изпратя аз самата при флотата ахейска тайно,
сложи най-последен край на тази бран безкрайна.“

Но тези мои думи ти бяха неприятни само:
ти можеше единствено на Парис във дома му
да се държиш бе мярка и да искаш варварите в обожание
пред теб да падат по очи — огромни бяха твоите желания!
И идеш подир всичко туй сега във бляскава премяна
и гледаш същото небе като мъжа си, о, жена презряна!
Ти трябваше да дойдеш тук покрита с дрипи и смирена,
с остригана коса по скитски, от ужас покорена,
и като знаеш всичките си грехове предишни,
от тебе не безсрамие, а скромност трябваше да диша.
Показаха ли думите ми какво на нея й се пада?
Убий я, Менелай! И с тази доблестна постъпка увенчай Елада,
сложи с това началото и на закон за всяка друга —
да бъде казнена със смърт, ако измами си съпруга!

Корифей

За твоите предци и твоя дом се покажи достоен, Менелае —
убий невярната! Така в Елада никой няма да те подиграе,
че мек си бил като жена. А ти бе толкова юначен във войната.

Менелай

(Към Хекуба)

С това, което мисля аз самият, съвпадат ти словата:
твърдя, че тя по своя воля е напуснала дома ми
на чужденец да иде във леглото, като ме измами,
а само да се пери за Киприда си приказва.

(Към Елена)

Върви обратно във Елада, там да те наказват
и да изкупиш с бърза смърт бедите,
които толкова години на гърците вървяха по следите!
Умри, за да научиш, че на мен ми е омразно
да ме посрамват и позор да ми нанасят безнаказано!

Елена

Във твоите колене те моля, лудостта от боговете ми се даде,
на мен не я приписвай, прости ми и ми отреди пощада!

Хекуба

Съратниците си, които паднах заради нея, недей предава!
Убий я! В името на тях и техните деца те умолявам!

Менелай

Старице, престани! Не е тя грижа никаква за мене.
Нареждам да я заведат при корабите мойте подчинени,
където ще я натоварят за откарване в Ахея.

Отвеждат Елена.

Хекуба

В един и същи кораб, Менелае, не влизай заедно със нея.

Менелай

Защо? Да не би сега теглото си да е уголемила?

Хекуба

На всеки мъж предишната любов завинаги е мила.

Меналай

Зависи от това, какво обичното същество таи в сърцето...

Но нека бъде, както искаш: в друг кораб тя ще прекоси морето —

не ти е лош съветът. А при първата ѝ стъпка

в земята на ахейците, тази жена престъпна

ще я постигне смърт за нея най-достойна,

за пример на жените — да се държат пристойно.

Да са разумни не е лесно, но все пак ще ги дострашее,

дори ако са много по-порочни във любовта от нея.

Меналай със свитата си излиза.

ТРЕТИ СТАЗИМ

СТРОФА 1

Хор

Да, Зевсе!

*Предаде ти на гърците и Троя,
свещилището и олтара твои,
с тамянено ухание обвити,
и пламъка от жертвените писти,
дима от мирта, литнал в небесата,
Пергам, прекрасната ни твърдина най-свята,
усоите на Ида, с бръшляни засенени,
от ручей студеноводни оросени,
с върха, към който Слънцето отправя най-напред*

очи —

божествен трон, от който светлина лъчи.

АНТИСТРОФА 1

*Ти нямаш вече жертвоприношения,
ни хоровете със благочестни песнопения,
ни божии празници среднощнозвани,
от злато истукани изковани,
ни дванайсетте фригийски писти,
поднасяни във лунен сърп извити.
О, господи, на трона си небесен седнал,
кажи, кажи, дали към Троя си погледнал,
какви нещастия съдбата ѝ стовари
и как загива под напора на пламнали пожари.*

СТРОФА 2

Загина ти, съпруже мой, съпруже скъпи,
но тялото ти никой не може да го изкъпе,
не го погребва и душата ти се скита...
А кораб бързокрил със мене ще отлита
към Аргос конехранец, дето стените каменни —
циклопско дело — до небеси стоят изправени.
Деца, пристиснати о своите майки,
тълпят се при вратите и се вайкат,
ридае всяко, в сълзи се дави клето:
„Ох, мамо, мамо, от тебе съм отнето
и твоите очи не ще ме виждат вече —
отвеждат ме ахейците далече
със весления кораб насмолен:
или към Саламин — на острова свещен,
или към хълма на Коринт, където
разделя се ширта на две морета
от провлака на Истмос; там са и вратите,
които водят на Пелопс във земите.“

АНТИСТРОФА 2

Когато корабът на Менелай запори
към роден бряг егейските простори,
о, нека върху него се стовари
и с всяка сила във средата го удари
пробляскващия плам на мълнията свята,
когато мен ме водят, във сълзи облята,
робиня във Елада, от роден град лишена,
а дъщерята пък на Зевс, Елена,
е взела във ръце огледалата златни,
които на девиците са толкова приятни.
Дано в лаконската земя да се не върне,
отново бащино огнище да не зърне,
нито да Спарта близката Питана
със широкосенчестите ѝ платани,
нито във Спарта храма на Атина —
със покрив и врати от бронз светиня, —
че той коварната жена прие повторно,

*която славната Елада жигоса със клеймо позорно,
единствено страдания донесе.*

КОРИФЕЙ

О-о-о!

*Нещастия стоварват се безпир едни след други
на нашата земя. Троянски скръбни съпруги,
я гледайте: това е чедото на Хектор, Астианакс,
когото хвърлиха данайците от крепостта без
жалост
и тук сега донасят неговото бездиханно тяло...*

ЕКЗОД

Идва Талтибий с войници, носещи тялото на Астианакс върху щита на Хектор.

Талтибий

Хекубо, един-единствен кораб не е напуснал още стана:
той чака да откара, което от Неоптолемовата плячка тук остана,
за тръгване към родната му Фтия готов е вече котвата да вдигне.
Неоптолем самият пък побърза да отплува, понеже вест
пристигна:

от нови някакви несрети дядо му Пелей засегнат бил —
Акаст, на Пелиаст синът, от царството му го лишил.
Това бе именно причината той повече да се не бави,
във кораба качи и Андромаха, за Фтия бързо се отпрати.
А тя сълзи не малко дори от моите очи изтръгна,
когато родната земя напускаше и заедно със него тръгна,
оплаквайки родина и на Хектор гроба, че заминава в плен.
От Неоптолем измоли да не бъде от погребение лишен
на твоя син синът, който от стените ви смъртта намери:
щитът, кован от бронз, що караше ахеец всеки да трепери
и който за бащата на това дете защита беше здрава,
в домашното огнище на Пелей да не поставя
или на своята съпруга нова в стаите й брачни,
на тази клета майка за да не навява мисли мрачни,
и вместо във ковчег от кедър, със камъни студени ограден,
във него да се погребе детето. На тебе тялото му да дадем
да го обвиеш във саван, венци над него да положиш,
доколкото сега във твойто положение ще можеш.
Понеже господарят трябваше веднага да поеме по морето,
това не позволи на майката сама да погребе детето.
Когато ти мъртвеца подредиш и щом земята го приеме,
ще вдигнем котва и корабът ни път обратен ще поеме.
Така че ти побързай и направи това, което ти вестя.

Все пак поисках лично аз едно усилие да ти спестя:
когато преминавахме Скамандър за насам по пътя,
успях да му измия раните и тялото му да изкъпя.
Сега за гроб ще се погрижа, ще свърша и това последно бреме,
и ако ти побързаш, към родните места ще си замине навреме.

Хекуба

Щита сложете на земята. Печална гледка ми поднася.
Гордейте се, ахейци, със меча си, а не със мъдростта си:
защо убихте и това дете? Защо от него този страх?
Че някой ден то ще въздигне Троя, превърната сега във прах?
Къде е някогашната ви слава? Макар че в толкова сражения
от Хектор и от други хиляди ръце търпяхте поражения,
вий виждате, че пълната си гибел ний не сме избегнали,
а днес, когато Троя е превзета и фригите в земята легнали,
уплашихте се от едно дете невръстно!
Упреквам оня страх, при който разумът е млъкнал.

Талтибий и хората му излизат, освен няколко.

Ах, мили сине, най-страшна смърт живота ти открадва!
Да бе загинал за родина, като на младост беше се наравдал,
на брак, на богоравна царска власт, щастлив ти щеше да си на
земята —

разбира се, ако ли нещо от това за щастие могло би да се смята.
В живота не можа да видиш нищо хубаво, че гибел го поглъща,
напразно с всякакви блага бе пълна бащината къща.
Стените крепостни, от Аполон строени за предците ти,
дете нещастно, с каква жестокост разпокъсаха къдриците,
които майка ти подреждаше на твоето чело грижливо
и ги покриваше с целувки. Сега по тях се кръв разлива
от темето разбито — не искам да говоря как грозни са нещата.
Ръчички, във които виждах мила прилика с ръцете на бащата,
сега безжизнени и изпочупени пред мене сте прострени.
О, мили устнички, хвалби детински казвахте засмени,

а сега сте занемели. Излъга ме, когато скачаше върху ми на леглото:

„За тебе, майко, при смъртта ти ще отрежа от къдрите си на челото

един огромен кичур, до гроба ще те придружа със моите другари и мили думи ще ти кажа на изпращане — от мен последни дари.“

Не мене ти, а аз, старица без родина и деца останала, погребвам, мили синко, младото ти и нещастно тяло.

Уви! Прегръдки мои, грижи мои нежни, копнежи мои — загубено е всичко прежно...

Какво на гроба ти един поет би сложи като стих?

„От страх аргивците това дете убиха.“

Какъв позор би бил такъв надгробен надпис за Елада!

На тебе никакво наследство от баща ти се не пада, все пак във неговия бронзов щит ще бъдеш ти погребан.

О, щит, на Хекторовата ръка прекрасна беше тъй потребен, а без защита от пазителя си храбър самият ти остана.

Ах, как ми е приятно, че ръката му на дръжката е очертана, а по ръба ти, извит във форма на толкова изящно колело, стоят следите от потта, струила често от Хекторовото чело във трудните му битки когато брадата си на тебе е опирал...

Побързайте, жени, вземете каквото още се намира, да подредим нещастното дете. Не можем да те погребем достойно,

но, мило чедо, приеми и малкото, останало след ужасните бойни.

Няколко жени влизат в шатрите.

Какъв глупец е този, който щастието си осигурено смята и радостно ликува. А пък във своите прищевки случаят се мята като човек капризен, веднъж насам, друг път натам наклонен и към един същ той никога не се показва благосклонен.

Жените се завръщат с неща за погребението.

Корифей

Жените се завърнаха и носят нещо, взето
от плячката троянска, за да украсят детето.

Хекуба

Дете, не за победи над твоите връстници в надбягвания със коне
или пък във стрелба със лък, напрегнал силни рамене —
игри, обичани от фригите отколе, — на твоя татко майката,
Хекуба,

с това те украсява — останки жалки от имота, който ти загуби:
каквото трябваше да наследиш, безбожната Елена го отнесе вече,
отгоре на това смъртта ти причини и целия ти дом от корена
посече.

Хор

А-а-а! Така дълбоко твоите думи ми трогнаха сърцето, майка.
О-о-о! Ти, който щеше да си цар велик на моята страна, над теб
се вайкам.

Хекуба

С красивите фригийски дрехи, в които трябваше да се обличаш
на сватбата си с най-знатното на Азия момиче,
сега аз мъртвото ти тяло украсявам неумело.
А ти, оръжие победно, победно хиляди отнело,
на Хектор щит любими, след него също си мъртвец
и затова вземи от мене изплетен в скръб венец,
понеже много по-голяма почит тебе трябва да ти се отдава,
отколкото на Одисей оръжието — мъж умен, но коварен —
заслужава.

Хор

Уви, дете, уви!
Печални вопли се изтръгват от сърцата,
че тебе ще те прибере земята.
О, майко, стенания започвай жални...

Хекуба

О-о-о!

Хор

... и му запявай песни погребални.

Хекуба

Уви, уви!

Хор

„Уви!“ и аз ще кажа: как страдаш ти непоносимо!

Хекуба

Сега злочеста ще превържа раните ти нелечими —
на думи само съм целител, да те вдигна аз не мога:
при мъртвите ще бъдеш за баща си вече грижа и тревога.

Хор

Удряй, удряй глава със ръце, както греблата
се вдигат и спускат и бият безспирно водата.
Ах, горко ми, горко ми, уви!

Хекуба

О, мили жени...

Хор

На твоите приятелки кажи, Хекубо, що тези думи означават.

Хекуба

Не мислеха за друго боговете, освен на мене мъка да създават
и Троя между всички градове им е била особено омразна.
С богати жертвоприношения сме ги дарявали напразно.
Но ако бяхме запокитени във дън земя от боговете,
то щяхме да изчезнем и нямаше да бъдем от музите възпети
чрез песните на тези, които идат в бъдните години.
Вървете да изпратите момчето към жилището си печално да
замине.
То има всичко, със каквото мъртъвците се подреждат.
Дали ще ги отрупат с дарове богати, мене ми изглежда,

за мъртвите е безразлично. Това за живите е важно — от суета единствено пред другите да се покажат.

Войници понасят щита с тялото на Астианакс.

Хор

СТРОФА

А-ах, а-ах!

*Злочестата ти майка, тя видя в разбитото ти
тяло*

*голямата надежда, която хранеше в живота,
отлетяла!*

*Как беше облажаван ти, че в род най-благороден си
роден,*

а колко страшен жребий на теб ти беше отреден!

АНТИСТРОФА

О! Я!

Какви са тези хора по троянските височини?

Защо размахват пламнали главни?

Предчувствам — нова някаква беда

безмислостно ще се стовари над града.

Влизат Талтибий и много войници с факли в ръце.

Талтибий

Нареждам: всички, на които беше повелено да изгорят Приамови град, да тръгнат мигновено със факлите и огъня върху му да запратят.

След туй ще можем да се върнем във родината обратно, доволни, че от корен е съсипан Илион могъщи.

А вий, жени троянски — заповедта и вас засяга също, — когато вождовете наредят да прозвучат тръбите,

към корабите гръцки вие всички ще вървите
да бъдете отведени оттук, където сте родени.
Тръгни и ти, старице, от всички най-злочеста жено,
че Одисей за тебе праща тези хора —
нали по жребий ти ще му робуваш в двора.

Хекуба

Горко ми, ах, горко ми! Последната беда е тая —
на всичките беди, които са ме сполетели, ето края:
напускам моето отечество и то е във пожари.
На хайде, раздвижете се, о, мои крака стари,
да се сбoguвам със злочестия си роден град.
О, Троя! От тебе дишаше величие във варварския свят,
но скоро славното ти име навеки ще отиде във забрава.
Сега те пожарят, а нас в робия да ни отведат остава.
О, богове! Защо ли боговете призовавам аз всевишни?
Та те не са се вслушали и в моите молби предишни...
Я тичай в тази клада! За Хекуба ще е най-добре
в прегръдка с пламналата си родина да умре!

Хекуба се запътва към града.

Талтибий

Обхвана те безумност демонична, нещастнице, от твоите беди!
Възпрете я! Недейте ѝ отстъпва! Никой да не я щади!
На Одисей сме длъжни почетния дял да заведем
и във ръцете му ще трябва да я предадем.

Войниците задържат Хекуба.

Хекуба

СТРОФА 1

Отототой!

*На Кронос сине, Зевсе, царю фригийски, наш прадеде,
видя ли докъде родът Дарданов е доведен
с бедите незаслужени, в които тъй жестоко
страда?*

Хор

*Видял е, да! Но този град велик пропада!
Град няма вече! Няма вече Троя!...*

Хекуба

*Отототой!
Във пурпур Илион блести: дворците на Пергам,
градът, стените — всичко е обхванато във плам!*

Хор

*Земята ни изчезва днес, сразена във борбата,
превърната е цяла в дим, понесен в небесата,
от копието пагубно троянците сразени бяха,
а във пожара лумнал рухва родната ни стряха.*

СТРОФА 2

Хекуба

(Хвърля се на земята и я удря с ръце)

О, земьо родна, дето моите деца отхрани!

Хор

О-о-о!

Хекуба

Вой чувате ли ме деца? От майка ви сте звани...

Хор

Децата си умрели ти зовеш сега...

Хекуба

*... Простряла на земята старческа снага
и удряйки с ръце по нея ничком.*

Хорът също пада на земята и удря с ръце.

Хор

*И аз след тебе коленича
и в царството на мъртъвците
зова мъжа си нечестити.*

Хекуба

Карат ни, водят ни...

Хор

Мъка, мъка е вика ти.

Хекуба

... робини в чужбина...

Хор

... от родината в разлъка.

Хекуба

*О-о-о! Приаме, Приаме,
загина ти, остана
непогребан, без приятел,
на виждаш как съпругата ти пати.*

Хор

*Очите ти смъртта благочестиво
затвори със убийство нечестиво.*

Всички се обръщат към пламналия град.

АНТИСТРОФА 2

Хекуба

Уви! Светилища божии и ти, мили граде...

Хор

О-о-о!

Хекуба

... главнята след меча на смърт ви предаде.

Хор

*Във милата земя ще бъдете наскоро безименни
руини.*

Хекуба

*Тъй както пушекът безследно във небето ще замине,
така под пепелта следата на дома си няма да
открива.*

Хор

*Дори и името на цялата страна ще се затрие.
Където да погледнеш — руини под зноя.
Загина Троя, няма вече Троя...*

Акрополът Пергам се срива с трясък.

Хекуба

Не чухте ли? Дали разбирате?

Хор

Пергам свещеният се срива.

Хекуба

Да, громол, громол...

Хор

... града разтърсва, който загива.

Чува се сигнал с тръба за тръгване.

Хекуба

О-о-о!

*Трептящо тяло, хайде, моята стъпка води към
хомота*

*на робските дни, които ме чакат от днес във
живота...*

Хор

*Уви! Нещастен град!... Не ми остава нищо друго
вече,
освен да се отправя към елинските кораби за път
далечен...*

Всички напускат бавно сцената.

Издание: Издателство „Народна култура“, 1983

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.